

KÜLÖNFÉLÉK.

Mozoomdar. India újkori vallási mozgalmaiból két név lett Európában különösen ismertté, a Keshub Chunder Sené és a Mozoomdaré. A Brahmo-Somajt ők emelték Indiában hatalommá. Keshub Chunder Sen már ezelőtt mintegy húsz évvel elköltözött. Most követte Mozoomdar is. Május 27-én bevégezte próféta pályáját. 1840-ben született s 1859-ben csatlakozott a Brahmo-Somajhoz. Pályáját az élőszó hatalma és kiváló irodalmi művei jelzik. „The Oriental Christ“, „The Spirit of God“, „The Life and Teachings of Keshub Chunder Sen“, „Heart-Beats“ munkái halhatatlan művek, s a Mozoomdar név fényesége ragyog bennük örökre.

A székelyudvarhelyi unitárius egyházközség. Eddig is meg volt, de csak mint filia ecclesiae. Önálló egyházközség most lett belőle. Esemény számba megy. A múlt száz hetvenes éveire nyúlik vissza kezdete. A köröskörül nagyszámu unitarius községekből többen települtek be a megye székvárosába s Daniel Gábor kezdeményezésére a mikor Kisgyörgy Sándor, most vargyasi pap és esperes, kénosi lelkész lett, megkezdődtek Udvarhelyt az istentisztelettartások és a gyűjtés templomépítésre, megalakult Kénoshoz csatolva az unitárius ecclesia s fejlődött; a híveknek Daniel Gábor főispán adta a példát a vallásos buzgóságban. A Kisgyörgy által kezdett munkát utóda, Váry Albert folytatta. És most jul. 2-án meglelt a székelyudvarhelyi önálló unitárius egyházközség. Vári Albertet, folyóiratunk ismert dolgozótársát, beiktatták mint udvarhelyi papot. Az ünnepélyre elment Ferenc József püspök, Végh Mihály püspöki és egyházi titkár, coll. igazgató dr. Gál Kelemen és dr. Nyiredy Géza tanárok kíséretében. Az ünnepély a reformátusoknak ez alkalommal testvéries indulattal átengedett templomában folyt le, a megyei előkelőségek, a ref. intézetek s más hatóságok s a székelykereszturi unitárius küldöttek részvétele mellett. A

mint tudósítanak, Kisgyörgy Sándor Udvarhelykör derék esperese figyelmet lekötő beiktató beszédet mondott, visszapillantást vetve az egyházközség multjára. Vári lelkész beköszöntőül a hitről tartott tömör érveléssel, lendületes előadással nagyhatású beszédet. Ferencz József püspök ismert ékesszólásával az unitárius hitbuzgóságáról beszélt, üdvözölve az egyházközséget s a ref. egyháznak megköszönve, hogy templomát az ünnepélyre szívesen átengedte. A püspöknél voltak tisztelgések és mindenütt nagy ünnepélyességgel fogadták s bizonyára örömmel telhett be, hogy Székely-Udvarhelyen egy új rendes egyházközséget számíthat a többi unitárius egyházközségek mellé.

Az új tordai gymnasium. A tordai legrégibb iskola a piaczi székesegyház déli oldalán emelkedett. Tanítója volt az a „névtelen“ tordai költő, ki 1544-ben a legrégibb ismert szép egyházi éneket írta. Ez iskolából került ki Thordai Benedek, ki szintén költő volt, Sándor András ref. püspök, Thordai Ádám m.-vásárhelyi iskolaigazgató és Bogáthi Fazakas Miklós Erdély legnagyobb költője, ki 1582—4-ben fordította le először magyar versekben az összes zsoltárokat.

Bogáthi maga is tanító volt szülővárosában 1575 től 1580 közepéig. Ekkor Kolozsvár választotta meg a főiskola igazgatójának. 1584-ben ismét visszatért Tordára s csak az inséges idők úzték el onnan 1585-ben. 1588. táján a tordaiak emeletes iskolát építettek a Pogány főbiró telkére, mely iskolából később a mai templomot emelték.

Az országgal együtt sok viszontagság érte ez iskolát. Háromszáz évvel ezelőtt a Básta, 200 évvel ezelőtt a labanc korszak pusztította el. De mindannyiszor helyre állt a polgárok s a szomszéd aranyos-székiek nagylelkű áldozatkészségéből. A XVII. sz.-ban innen került ki Felvinczi György, az első magyar színigazgató. 1711. után Derzsi Simon István iskolarector 30—40 székely tanulóval adatott elő latin és magyar miszteriumokat. Az egész száz folyamán megújultak e színelőadások. A XVIII. század végén az első magyar szintársulathoz Fehér Imre állt be Tordáról és testvére Fehér Róza, az első erdélyi színésznő, ki később Kocsi Patkó János m-fráti birtokos és híres színigazgatóhoz ment nőül.

A nemzeti művelődés minden terén buzgón kivették a múltban részüket a tordaiak, kiknek városa 1600 előtt Erdély első magyar városa volt. Most ismét visszaállított gymnasiumjokra szintén szép jövő vár. Az érdekes eseményekben, az egymást felülmuló egyházi és világi hatóság s az egész város és vidék nemes áldozatkészségében gazdag

múlt története úgy tudjuk, készen áll a fáradhatatlan igazgató, Varga Dénes szorgalmas feldolgozásában. Meddig késik e fontos mű kiadásával?

(K-ó)

A szabadelvű keresztények nemzetközi congressusa Genfben. E congressustartás Bostonból indult ki, az amerikai unitárius társulat kezdeményezésére és célja, hogy összekötetésbe hozza minden országból azokat, kik teljes szabadság mellett tiszta vallásra törekednek, s a kik egymás között a testvériességet és az egymáshoz tartozást erősíteni óhajtják. Az első congressus 1901-ben tartatott Londonban, hol ezt a nevet állapították meg: „Unitárius és más szabadelvű vallási gondolkodók és munkálkodók congressusa”. — Londonban tényleg a különböző protestáns egyházak és irányok képviselői mellett voltak a Brahma-Somajnak és a tolstoismusnak is képviselői. 15 országból és 21 különböző egyházból jelentek meg ott képviselők. A londoni congressus azt mutatta meg, hogy a szabadelvű kereszténységnek mindenütt vannak képviselői s gyülekezetek több országban, kiket ugyanaz a szellem lelkesít, kik ugyanazt a vallást gyakorolják; a szabadelvű keresztények itt tudatára jöttek erejüknek, mely egy eszme hatalmában áll, a szabadelvű evangéliumi kereszténység elvében. A második congressus 1903-ban volt Amsterdamban. Ezt is ugyanaz a szellem hatotta át, mint a londonit. A harmadik congressust ez évben tartják Genfben. A gyűlés alkalmával Genf templomaiban istentiszteletek három nyelven tartatnak, francia, angol és német nyelven. A német istentiszteletet tartja Furrer zürichi lelkész, a francziát Wagner és Roberty párisi lelkészek és az angolt Minot Savage new-yorki lelkész. A genfi gyűlésre is sok országból jelennek meg képviselők; hazánkból Boros György tanár és Józsa Miklós lelkész lesznek ott, Indiából Nath Sen B. tanár.

Genf reformálása. A Zwingli által indított reformatio keresztülvitelében nagy része van Farelnek, ki körüljárt Schweitzban és mindenütt hirdette a reformatiot. 1532-ben ment Genfbe és két beszédet tartott, mielőtt a hatóságok az ő ottlétéről értesültek volna. Maguk elé idézték és számon kérték tanításait. Farel annyira leszóltotta a római egyház szertartásait és tanait, hogy a barátok azt kiáltották: „a Rajnába kell dojni!” és meg is ölték volna, ha a nép nem védi meg. A hatóság megparancsolta néki, hogy távozzék Genfből és oda vissza ne térjen, mert élve égetik meg. Farel el is ment, de csak egy időre. Mikor arra gondolhatott, hogy a vihar már lecsendesült, újra megjelent és egy nagy vitát idézett elő. E vita csaknem egy hónapig

tartott, mindkét fél vezetőinek részvételével. A katolikus párt vezetői magukat legyőzvetve érezték és kettő közülök a reformatiohoz csatlakozott és a nép az egyházi hatalmat a róm. katolikusoktól elvéve a reformálóknak adta át. E közben érkezett Kalvin Genfbe s Genf reformatioját aztán ő állandósította.

A reformatorok közül, kik a XVI-ik száz első felében munkáltak, Zwingli volt a legszabadelvűbb. Ezt egyebek közt eléggé mutatja az, a mit a vallásról mond: „A vallás nem szorítottatott Palestina határai közé, miután Isten nem egyedül Palestinát teremtette, Isten az egész világot teremtette. . . Sőt merem mondani, hogy az az isteni, mely a pogányságtól kölesönöztetett, a mennyiben az szent, a kegyeséget segíti elő és tagadhatatlanul igaz.“ Platoról és Senecaról úgy emlékezik meg, mint a kik ittak az isteni forrásból; Socratesről, Aristidesről, Catoról és a Scipiokról, mint a kik azok között vannak, Péterrel és Pállal együtt, kikkel az égi hazában találkozni fog. Kalvinnak a praedestinatoról való tanítását nem osztotta. Ő is hitt bizonyos praedestinatiefélét, de annak nagy hasonlatossága van a pantheismushoz és ellentéte a Kalvin tanának, anyyiban, hogy annak központi eszméje az, hogy az Isten az egész emberiségnek boldogságát akarja. Lecky művelődéstörténelem író a rationalismussal kapcsolatosan ezt írja: „Két hittudós volt, kik ahoz voltak szokva, hogy az igazságról és jóságról való ismereteiket saját eszük okoskodásával állapítsák meg s a hagyományos magyarázatokat félretéve, hitvallásukat eszményükhez alkalmazzák és alakítsák. E hittudósok Socinus és Zwingli, kik úgy tekinthetők, mint a rationalismus képviselői a protestantismus első korszakában.“

Az imádkozó Krisztus. „A hit az ima első feltétele, az teszi a lelket alkalmassá arra, hogy a szellemi hatást befogadja. A bizó hit főleg az az eszköz, a melyen át az Isten az ő szellemét a kegyes lélekbe kiöntheti. A bensőséges bizalomból jövő látás által az imádkozó Jézus először azt szemlélte, mi az Atya szándéka, és azután könyörgött ama szándéknak teljesedéseért. Vak tudatlanságunkban mi hányszor kérjük, hogy az Isten akaratának éppen ellenkezője történjék? Az ima hit nélkül üres szokássá lesz vagy lélektelen képmutatássá. Az ima hittel a mindenhatóságot kérésünkhöz hozza. Jobb nem imádkozni, míg nem érzed valamely dolognak szükségét; jobb nem imádkozni, míg nem érzed, hogy egész lényed megfelel könyörgésed hatásának. Mikor igazán imádkozol, föld és ég, mult és jövő azt mondják rá Amen. És Krisztus így imádkozott“. (Mozoomdar: The Oriental Christ.)

Toldy Ferencz emléke. Aug. 10-én mult száz éve, hogy Schedel Ferencz született Budán, sváb szülöktől. Czeglédén tanult meg magyarul, Kassán ismerte meg először a magyar irodalmat, Pesten vette fel a Toldy nevet, hogy az irodalmat magyar néven művelhesse.

Mint mágnás kisasszonyok nevelője, német nyelven állított össze két kötet ismertetést a magyar irodalom rég elfeledt múltjáról. E művet 1828-ban adta ki s nagy feltűnést keltett vele. Európa a Toldy Handbuchjából tudta meg, hogy a régen vitéz magyar a tollat is jól forgatta s olyan íróik voltak, mint Janus Pannonius, Pázmány, Zrinyi, Gyöngyössi. Azt is ebből tudták meg, hogy az irodalom megújult a megújuló Magyarországon. Ez időtől kezdve Toldy egész életét nemzete irodalmának szentelte. Rajta volt, hogy a magyar művelődés egész múltját felkutassa. A Kazinczy, Révay és Kölcsenytől nem ismert magyar irodalomtörténetet egész tumányossággá fejlesztette, bevitte az akadémiához, az egyetemekre, a középiskolákba s részben neki köszönhetjük, hogy ma már ősünk művelődését becsülni tudjuk és tanuljuk.

Bowringot a 30-as években Toldy adataival segítve, ez unitárius költő ismertette meg az angolokat a magyar népköltéssel. Vörösmartyt, Pázmányt, általában a katolikusokat Toldy imádkozta, innen tudós működésének némileg félszeg iránya. Székely Sándorral, Krizával majdnem baráti viszonyban állott. Az akadémia számára lemásoltatta a régi unitárius énekköltészetet is, de hogy méltassa is ezeket, arra kedve nem volt. Karáldink drámairói nagyságát is csak Kertbeny ismertette meg vele. Ő figyelmeztette rá Toldyt s Beöthyt is, ki emennek utódaként irodalomtörténetét a mester művéből szerkesztette. Toldy magán körben s leveleiben szépen nyilatkozott Dávid Ferenczről s más erdélyi nem kath. nagyságokról; de hogy ezeket méltatta is volna irodalomtörténetében, arra ideje vagy tehetsége egyaránt hiányzott.

Épen midőn irodalomtörténetének akart újabb, szélesebb alapot vetni, kidőlt a nemzet őszinte fájdalomra. Irodalomtörténetünk pang az alapvető halála óta. Alig haladtunk előbb egy pár lépéssel. Oly széles látókörű, oly fáradhatatlan szorgalmas és annyi sok mindenne kiterjedő figyelmű kutató, milyen tudományos irodalomtörténetünk buzgó alapvetője volt, egy sem lépett a halhatatlan Toldy Ferencz nyomába. Sirját aug. 10-én ha nem is a nemzet, de a széleskörű gyászoló rokonság igaz kegyelettel állotta körül a nagy tudós emlékére áldozott babérok szorúkkal.

(K—ó.)

X. Pius theológiája. A „Siècle“ jun. 23.-i számában egy a Vatikán dolgaival ismeretes író érdekes adatokat közöl arra nézve, hogy Pius pápa hogyan kezelteti a theologiai tudományt. A római pápai seminariumban, Genochi atyát, egy tanult és helyes felfogású embert neveztek ki XIII. Leo idejében tanárnak. De a jezsuiták üldözték. Leo pápa ekkor azzal tisztelte meg, hogy a híressé lett bibliai bizottságba tagnak nevezte ki. Mazelle bibornok azonban 1893. körül heterodoxnak nyilvánította Genochi atyját és Leo pápa a tanszéket eltörölte. X. Pius visszaállította e tanszéket, de olyan egyént nevezett ki arra tanárnak, ki ment volt a „rationalismustól“, Helzenauer Michelt, egy tiroli capucinus barátot. Végre hát kaptak egy scholastikus exegetát. Ez a barát a helyett, hogy a biblia szövegét tanulmányozná, azzal foglalkozik, hogy az incarnatio idejét derítse ki, s meg is állapította azt márt. 25-ikére. Így kezelteti Pius pápa a tudományos theológiát.

Franciaországban, mostanában sokat foglalkoznak a r. kath. klerus nevelésével, miveltségi állapotával és pedig maguk a róm. katolikusok. Egyikük azt állapítja meg, hogy a klerus nagyobb része „gelatino-mytikus“. Azok között, kik nem elégedetlenek a klerusban, némelyek „a munka emberei“, mások „a jó gyermekek“ és mások „a szent tudatlanság részesei“. Az elsők neki adják magukat valamely munkának, rendszeren a munka valamelyik ágának, s az egészen elfogalja s többnyire speciálisták lesznek. A mások nem gondolkoznak, mert a semináriumban gondoskodtak arról, hogy gondolkozó tehetségük ne fejlődjék. Értelmileg mindig gyermekek maradnak. Életük tiszteletreméltó szeretetükért és érdektelenségükért. A többiek pedig semmit sem akarnak tudni, nem olvasnak egyebet, csak ultramontan hirlapot s a jezsuita atyák tanulmányait. Ezeket szellemi tekintetben „a theologia Diafoirus Tamásainak“ nevezi a róm. kath. egyház viszonyairól teljesen tájékozott ismertető. Az igazság jogaival foglalkozni nekik naivitas, ők tudják, hogy a mit a hierarchia kíván tőlük: egy kis szabadságosdít játszani, aztán mulatozni, az időt előlni és pénzt gyűjteni. És alkalmazkodnak s hiányosságaikat zajos és hadakozó ultramontanizmussal pótolják.

Miért vesztették el a csatát a r. katolikusok Franciaországban? Naudet abbé egy terjedelmes munkában teljes őszinteséggel felel e kérdésre. Elvesztették azért, mert ragaszkodtak a multhoz, melyet sajnálnak, a nélkül, hogy böles és ügyes vezetés mellett keresték volna a módját annak, hogy a jelenhez alkalmazkodjanak. Elvesztették,

mert nem akartak a köztársaság köré gyülekezni, XIII. Leo politikája ellenére sem; mert tényleg sohasem voltak a nép pártján, melyet nem is ismernek, sem szükségéit, sem vágyait nem ismerik; mert nem volt programjuk, mert hiányzott a vezetés, mert látszólagos egység mellett nagy különbségek forogtak fenn s huza-vonák voltak napi renden. Egyszóval elvesztették a csatát, mert vezérek ugyan voltak, de katonák nem... Naudet demokrata, de katolikus és egyháza tanaihoz ragaszkodik. Abbé, de nem ultramontan.

Róm. kath. püspök a szentek tisztelete ellen. Monsignore Bonomelli cremonai püspök időnként hallat magáról. Így legutóbbi pásztorlevelében a szentek tiszteletével való visszaélés ellen kel ki: „A keresztényi érzést és a természetes emberi észet sérti — írja Bonomelli — ha látjuk, hogy a Szüzanyát és más szenteket is az Üdvözítővel egy sorba állítják. Ha a Szüzanya képét vagy egy szentét az utcán hordják, a nép leveszi kalapját és letérdel. Ha a Szentséget hordják körül, jó ha valaki a kalapját megemeli. Egy bizonyos szentnek (S. Expeditus) tiszteletét akarják most behozni. Némelyek hisznek benne, mások ezt a tiszteletet kihasználják, ismét mások türik a kihasználást. Ha valaha, úgy ma a katolikus papoknak és laikusoknak leginkább őrizkedniök kell attól, hogy anyagi érdekeiket a vallás árnyékában keressék. Miért oly közönyös, hitetlen, kételkedő a jómódu és művelt olasz társadalom, nemesek és polgárok, kereskedők és iparosok? Nagyrészt azért, mert a vallást mintegy praktikák és hitágazatok tömkelegének, oly ritusok és czeremóniák vegyülékének látják, a melyek csak mulattatják a népet, de az egészséges emberi észet sértik“. A püspök ezzel egyidejűleg eltiltotta S. Expeditus tiszteletét, a mely pedig papjainak igen jövedelmező volt. Ugy a körlevél, mint a tilalom nagy feltűnést keltett Olaszországban.

Zionismus. Új szó régi dologra, a mennyiben az a zsidó népnek csupán a Zion után való vágyódását fejezi ki. Mióta a második templomot Titus leromboltatta és a zsidók a világon szétszórtak, e nép mindig ápolta azt a vágyat, hogy az elvesztett hazába visszatérjen és azt a hitet, hogy e reménye valósulni fog. E vágy konkrét, geographiai része volt messiáshitüknek, mely hit vallásuknak egyik lényeges pontja lett. Messianismus és zionismus csaknem kétezer év óta tényleg ugyanazonos fogalmak. A nemzedékeket, melyek a Mendelssohn-féle szójárás és felvilágosodás hatása alatt állottak s újítás és beolvadás volt a jelszavuk, a tizenkilencedik század utolsó húsz évében egy új nemzedék követte, mely arra törekedett, hogy a zionista ügynek más formát adjon, mint

a milyen a hagyományos volt. Így az új zionista irány, mely politikai, különbözik a régi vallási messianistikus zionismustól abban, hogy elvet minden mysticizmust és nem támaszkodik arra, hogy a Palestinába visszatérés valamely esoda által fog megtörténni, hanem hogy azt csak saját törekvései következtében fogja elérni. Az új zionisták célja, hogy a zsidó nép számára nyilvános elismeréssel, törvényhozás útján bizottságnak otthont Palestinában. A júliusban Baselben tartott congressuson erre nézve a következő pontokat állapították meg: 1. Elő kell mozdítani, hogy Palestinában zsidó földművelők, kézimunkások, iparosok és más foglalkozásuk települjenek le; 2. központosítani kell a zsidó népet az ország törvényei keretén belül, közintézmények által; 3. erősíteni kell a zsidó érzelmet és a nemzeti öntudatot; 4. megnyerni a kormányok szükséges beleegyezését a zionismus céljának kivitelére. 1903-ban Dr. Herzl zionista vezér azt jelentette az akkor tartott congressusnak, hogy az angol kormány keletafrikai gyarmatán helyet ajánlott fel zionista telepítésre, helyi önkormányzattal. Egy vizsgáló bizottságot küldtek ki, hogy az angol kormány megbízottjával értekezzenek, hogy az illető gyarmatországnak melyik része volna alkalmas zsidó telepítésre. E bizottság a múlt évben be is terjesztette jelentését, de azt nem találták kedvezőnek arra, hogy ott telepítést kíséreljenek meg. A most tartott congressuson félreérthetlen módon nyilvánult, hogy a zionisták Palestina után vágnak, csakis Palestina után.

A legrégebbi keresztény gyülekezetről, a jeruzsálemiről érdekes előadást tartott Achelis königsbergi tanár. Az első keresztény gyülekezet kivülről tekintve hasonlított a zsidó gyülekezetekhez: a szombat megtartása, böjtnapok és más szent jelek, a mózesi törvény s az atyák iratainak tisztelete itt is megvolt, mint a zsidó gyülekezetekben. De a keresztény gyülekezetek mégis egy létteljes csirát hordottak magukban, a melynek előbb-utóbb a zsidó törvényesség héját szét kellett repeszteni: a Jézusra és az ő hatalmas, az igaz szív kegyességével ellenkező külső formákat megsemmisítő szavaira való emlékezés. A keresztény gyülekezet további alakulására nagy befolyása volt a hellenizmusnak, mi az őskereszténység életében érezhetővé vált. Krisztusról akkor képet alkottak és állandosítottak, képet, melynek valóságát ismét és ismét megmutatták, de a melytől mégis a legendáris vonásokat teljesen távolartani nem tudták. A kép kifestésében a kezét gyakran oly tekintetek vezették, melyek tulmentek a valódi történelmi jelenítés határán. A zsidó synedriummal és a római felsőbbbséggel való, ezután következő összeütközések csak arra szolgáltak, hogy a keresztény gondolatot terjeszszék. Nem-

sokára bezárult a missio, mely elein a kereszténységet ugyan minde-
nütt ahhoz csatolta, a mi adva volt, a zsidósághoz és annak zsinago-
gai közösségéhez, de mely rövid időn különösen Pál személyében a po-
gánysághoz fordult. Ezzel végződik az őskereszténység története.

Németországban különös pert tárgyalt a kölni felebbviteli
bírótság. Egy jezsuita atya, Coech H., ki a rendből kilépett, Dasbach
abbé, birodalmi gyűlési képviselővel vitába elegyedve, azt mondotta,
hogy az az elv, hogy „a cél szentesíti az eszközöket“, több jezsuita
atya munkájában megtalálható. Ezt Dasbach atya tagadta és az ügyet
törvényszék elé vitte. Hosszas tárgyalás után a felebbviteli bíróság a
Dasbach javára döntött. Az ultramontan lapok örvendeznek és azt
mondják, hogy ez ítélet a jezsuiták erkölcsét egy nagyon is hosszú
ideig uralkodott legendától szabadította meg. Bár legenda lett volna
az az elv mindig, vagy legalább az lenne ezután!

Felfedezések Egyiptomban. Az Egyiptomban közelebb eszkö-
zölt ásátások gazdagon jutalmazták a fáradhatatlan kutatókat. Davies
M. Theodore angol kutató, ki elébb felfedezte IV. Thothmes király
és Hatshepsu királynő sírjait Thebeben, most ismét egy új sírt fede-
zett fel, melyet soha senki sem érintett és nem bántott, vagyis a mely
épségben maradt a XVIII ik dynastia ideje óta, mely dynastiának
királyai a történelem előtti időben uralkodtak. A sír egyik végétől a
másikig a legkülönlegesebb királyi kincsekkel van megtöltve, melyek
ahoz a korhoz tartoznak, melyre a néhány év előtt a Tel-el-Amarna helyi-
ségben felfedezett táblák vetettek világhírességet. A ma dynastiának utolsó nap-
jai Ábrahám idejéig jönnek le és ama Chedorlaomernek az idejéig, ki a szer-
zője annak a nevezetes törvénykönyvnek, melyet a Hamurabi törvény után
nem sokkal más táblákon felfedeztek. A most felfedezett sírhely harmincz láb
hosszú, tizenöt láb széles és nyolcz láb magas. A bebalzsamozott testek
takarói arannyal vannak bevonva és találtak a sírban csinos alakú
nagy alabástrom edények, festett és aranyozott dobozok és székek, egy
fényes szekér, két nagy fa-sarcophag, feketére festve és aranyozva, melyek-
ben egy férfinak és egy nőnek van a teste boritékban, az egyik boriték
ezüsttel, a másik aranylevelekkel fedve. A sírban talált tárgyak közül
némelyik olyan, milyent eddig nem is találtak. Nem oly rég „Osiris
ágyát“ találták meg II. Amenhotep sírjában; hasonló patheticus ma-
radványt fedeztek fel itt is. Az pálmrostból készített szövet, melyen Osiris
alakja van lágy formában megrajzolva. Magvakat hintettek azután arra
és a zöld fűben, mely azokból kelt ki, miután a sírt bezárták és lepe-
csételték, az egyiptomiak a feltámadás képét és komolyságát szemlél-

ték. A mi e felfedezést fontosabbá teszi minden eddigi felfedezésnél, melyet Egyiptomban tettek, az az, hogy ez egy oly korra vet világosságot, melyről eddig keveset tudunk. A Tel-el Amarnában talált táblák azt mutatták meg, hogy Egyiptom a történelemelőtti időben hosszú ideig Californiája volt az akkori művelt világnak. Ama régi idő pharaoinak külföldi tudósítói ismételve mondják, hogy Egyiptomban „annyi az arany mint a sár.“ A most felfedezett sír szembetűnően mutatja ama primitív kor fényűzését, mert az a pazar gazdagság aranyban és ezüstben, mivel az itt talált tárgyak diszitve vannak, bámulatos. Semmi sinez, bármilyen kicsiny és jelentéktelen, hogy ne lenne arannyal diszitve. A Nilus lakói valóban csodálatos nép voltak. Nagy hatalmat nyertek és mondhatlan gazdagsághoz jutottak, a mint a történelemtudósok számítják, jókora idővel „a civilisatio hajnala“ előtt.

Szép ajándék. Két testvértől jött az úrasztalára, a kolozsvári egyházközségnek. Az egyik testvér az úrasztali kenyér számára, a másik a kelyhek számára készített gyönyörű takarót. A magas életkor jó egészséggel ritka istenáldás. Megadta az Isten nékik. És szívük hálájául saját kezük-készítette munkával adóznak az Isten temploma számára. Az egyik munka: Lenczernából recealapon sima és fille-guipure öltéssel mintázott és fehér selyemmel kibélelt, sárga selyem mintázott szalaggal körözött, művészi kivitelű négyzetalakú kehelytakaró rajta e felirással: „Özv. Árkosy Lajosné készítette 84 éves korában. 1905“. A másik: Congres szövetre sárga selyemmel bélelt és árnyékozott sárga, mosó selyemmel kivarrt négyzetalakú kenyértakaró, rajta e felirással: „Sándorné, Gyergyai Klára, 80 éves, 1904-ben“. Az idősebb testvér, Árkosy Lajosnének leányneve: Gyergyai Borbára.

Új felügyelő gondnok. A kolozsdobokai egyházkör a Szentiványi Gyula, ny. kir. ítélőtáblai tanácselnök s volt főispán halálával megüresedett felügyelő gondnoki állásra, a közelebb tartott közgyűlésen, *Benkő Mihály* birtokos, kolozsvármegyei takarékpénztári igazgatót választotta meg.

Jubileum. Kiss Sándor háromszékköri unitarius esperes, sepsiszentkirályi lelkész negyven évi papi szolgálatát aug. 10-én Sepsiszentkirályon, a kör, közgyűlésével kapcsolatosan, megünnepelte.

Az angol unitarius theol. akadémián Oxfordban a múlt iskolai évben három külföldi hallgató volt, egy magyar, egy hindu és egy japán. Ez évben haton végeztek, kiknek diploma adatott. Köztük kettő külföldi: Dr. György János, ki két évi theol. tanulmány után júliusban tért haza, sok tudománnyal gazdagodva, közben néhány hetet Berlinben is töltve; Sukhtankar A. V. hindu, ki Davies J. P. angol ifjúval együtt a jövő évben Németországba megy a „Hibbert-alap“ segélyével, hogy tanulmányaikat ott folytassák.

Gyászhirek. *Csikszentkirályi id. Bors Albert* szindi birtokos életének 84-ik évében jul. 2-án Torda-Aranyosmegyében, Szinden jobb létre szenderült. Halálát első sorban fájlalják, neje, özv. Bors Albertné, Fekete Ilka s gyermekei, Bors Ilona, Bors Albert és Bors Mihály. — *Özv. Albert Áronné, bölöni Mikó Zsuzsánna* aug. 14-én életének 94-ik s özvegységének 23-ik évében Bölönben elhunyt. Testvére volt a mult száz közepén nagyhírű tanár, közpénztárnok Mikó Lőrincznek. Albert Dénes egyháztanácsos, kolozsvári birtokos, Albert Lőrincz bölöni birtokos, Albert Zsuzsánna, Albert Anna, özv. Boér Lajosné édes anyjukat gyászolják a magas életkort ért s mindvégig munkás, fáradhatlan, gondos nőben, s a Mikó és a Benczédi család a jó rokont. — Muzsnai dr. Ürmösy Gyula budapesti tanárt és családját érzékeny csapás találta, *Margitka* leányuk 8 éves korában, jul. 28-án történt elhalálózásában. — *Zsigmond Ferencz* m. á. v. ellenőr életének 55-ik, boldog házasságának 29-ik évében Oroszfaluban, hová egy pár hét előtt tért nyugalomba, jul. 31-én neje Zsigmond Ferenczné, szül. Szőcs Mária és gyermekei nagy fájdalmára más létre költözött. — *Török Sándor* II. éves unitárius papnövendék életének 20-ik évében aug. 18-án Nagyajtán hosszas szenvedés után elhunyt. Korai elköltözését gyászolják édes apja Török Sándor, nagy szülői Török Sándor és neje s számos rokon és a papnevelőintézet, melynek a szerény és nemes magatartású ifju egyik reményteljes tagja volt.

ARANYKÖNYV.

Adakozás a kolozsvári egyházközség templom-tornya újraépítésére.

(I—XI. közlemény.)

Magyarországi Unitárius Egyház	500	korona.
Sepsikőrispataki Bedő Dániel	200	„
Széplaki báró Petrichevich Horváth Kálmán	200	„
Kilyéni dr. Ferencz József	20	„
Vécsei Sámuel és Farkas Vilmos	200	„
Sepsi-szentiványi Szentiványi Gyula	52	„
Ó-tordai Székely Miklós	20	„
Magyarországi Unitárius Egyház (2-szor)	1000	„
Dr. Jéger Kálmánné, Hilibi Haller Irma	20	„
Fekete Gyula	100	„
Egy társaság	20	„
Farkas Józsefné, Farkas Juliánna	20	„
Matskási Lajosné, Farkas Juliska	20	„
Unitarius kollégiumban 1883/4-ben végzett osztálytársak	60	„
Kaali Nagy Béla	10	„
Magyarországi Unitárius Egyház (3-szor)	1000	„
Ajtai K. Albert	10	„
Péterfi Dénes	600	„
Kisgyörgy Sándor	10	„
Gyulay László	300	„
Tóth Károlyné-Gyulay Etelka	100	„
Kilyéni dr. Ferencz József (2-odszor)	20	„
Bodolai-testvérek	10	„
Kövendi Gál Jenő	50	„
Zsakó István	30	„

Átvitel: 4572 korona.